

THEOD. HOLMS

Beskrivelse

over

den Fiske Mallem Kaldet.

Silurus Glanis Linn.

Blandt de tusindfold Skabninger, som Naturen i sit grændselose Rige bevarer Kjendere eller Elskere af dens Frembringelser til nøjere Grandskning og Undersøgelse, er det uendelige Drimel i Vandene. Her kan det med Rette hede til den Forskende, ja til ethvert Menneske, som til Hiob: Er du kommen til Havets Dybheder? eller haver du vandret der, som man randsager efter Afgrunden? Thi dets Betragtninger maae endelig tabe sig i dette umaalelige Dyb, og Dydagelserne ikkun blive faa. Blot i Henseende til de vidtloftige Strækninger, som Vandets Indvaanere paa vores Jordklode til Dpholds-Steder ere forundte, kan man temmelig vist troe, at de holde Ligevægten med, om ikke overgaae, de øvrige, der behoe Jordens tørre Overflade. Men hvor ringe er Antallet ikke, som hidindtil deraf er undersøgt! og hvor ufuldkommen da, endog af den Marsag, vor Kundskab! Meere maae den endnu, efter mine ringe Tanker, for den største Deel være det, i Henseende til de Beskrivelser over Fiske-Arterne, som hidindtil have seet Lyset. Neppes er deres udvortes Dannelses saaledes udmærket, at det, der om den største Deel bliver sagt, en skulde kunne forbedres; hvorledes skulde da Udarbejdelsen i det øvrige, angaaende den indvendige Bygnings Beskaffenhed, formaae at stille den grublende Lærde tilfreds, end sige at fyldestgjøre de Nøysende?

Betragter man med den Agtsomhed, som skee bør, de Afbildninger, som endog de bedste Fiske-Beskrivere have meddeelt, paa de almindelig forekommende Fiske; hvor afoigende ere ikke da mange deraf fra den naturlige Skabning! Og, seer man til de indvortes Deele, som saare faa have betragtet, mærkes Fejlene endnu tydeligere. Men, hvilket menneskeligt Foretagende kan siges frie derfor?

De fleeste Fiske, som forekomme i de hidtil bekjendte Skrifter, ere uden Maal, paa en Tref, afmaalede, en Deel deraf efter torrede Exemplarer, hvorefter og mange Beskrivelser ere giorte; og almindelig finder man deres indvendige Deele i en fremmed Stilling, uden for deres ordentlige Leye forestillede. Hvilket giver Tingene en uvis Skikkelse, og forvolder, især det sidste, at man ey kan gjøre sig et tydeligt Begreb om dens naturlige Sammenhæng.

I nærværende Afhandling, som indeholder et Forsøg til en nøyagtig Historisk Beskrivelse over en af vore berømte Færst-Vands Fiske, Mollen kaldet, har jeg søgt at undgaae begge Fejl. Men uden Tvivl vil man deri vel dog finde andre.

Alt betragte et saa ringe Emne i et saa oplyst som skjønnsomt Selskab, hvis Agtsomhed behageligen burde underholdes, behøvede vel Undskyldning; helst da derom saavel i de nye som gamle Skrifter er allerede handlet. Men just dette haver tildeels bevæget mig til at igjentage en Materie, som adskillige værdige, endog berømte, Mænd have, i mine Tanker, efterladt ufuldstændig. Og, da det synes, Naturens Betragtning nu igjen hos os er yndet; man ey heller vel kan negte, at jo det Lidet deri er lige saa vel Undersøgelse værdt som det Store; især naar samme foruden det Behagelige, som fornøjer vores Nyefigenhed, kan anvendes til Nytte for Videnskaberne, og Brug i vore huuslige Handteringer; formoder jeg, at man just ikke gandske vil kjedes ved at høre mig, ey heller vil holde Umagen, dette Arbejde har forvoldet, saa aldeeles spildt.

Vil man, med Bocharto (a) og flere, antage som afgjort, at den Fisk, der kom fra Tiger-Strømmen for at anfælde Tobias, var

(a) Bochart. Hierozoicon Lib. V. Cap. XIV. p. 728.

var Silurus, og egentlig den Art, som af Linneo kaldes Silurus Glanis, hvilken er vores Malle; kan den med Rette henregnes til de længst bekendte Fiske. Men, naaget den vel kan være det, bliver den Sag dog altid Tvivl underkastet; da de ældste Naturkyndige desangaaende have talet altfor ubestemt, saa at man deraf en formaaer at slutte noget vist.

Dens ældste Navn bliver vel det Hebraiske Sibbota eller Borlota. Fra det Græske herrøre Navnene Glanis og Silurus, hvormed den, snart ved første snart sidste, hos forskjællige Forfattere findes benævnet; hvilket og haver forvoldt, at den af nogle er antaget for to forskjællige Fiske. Linneus har derfor tillagt vores Malle begge; da Silurus tilkommer Slagsæt, og Glanis alleene Arten. Vore Naboer, de Svenske, kalde den som vi. Ellers er dens Navn lige saa forskjælligt, som Landene hvori den findes (b).

Jeg kjender ingen Fiske, som, i Hensigt til sin heele Skabning, kan holdes for nær beslægtet med Malle, uden alleene Mal-Dwabben (*Gadus Lotus*), som og eene af Artedio (c) derfor er anseet. Desnaaget har Linneus og hans Eftersølgere, paa Grund af den forreste Bryst-Finnes ubetydelige Indkærvning, gjort det Slags, hvortil han henfører Malle, særdeles vidtløftigt (d), og synes her, saavelsom andensteds, at have gjort Bold paa Skabningen (e), for at danne den efter sin Lære-Bygning. Langt bedre, eller i det mindste meere naturlig, har Gronovius (f) gaaet til Verks; hvorfors man og har nok saa megen Foye til, i den Hensigt

(b) I Tyrkiet og i nogle af Søestæderne i Italien kaldes den *Glagnum*. I Schweiz, *Salut*. Paa Polsk og Böhmsk, *Sum*. Ungersk, *Hardscha* og *Harcha*. (Marfigl. Pannon. Myfic.) Men i Wien, *Dick*. Paa adskillige Steder i Tydskland, *Wels*, *Waller*, *Schaid* og *Schaiden*. Paa Fransk, *Silure*. Engelsk, *The Sheat Fish*. Hollandsk, *Meirwall*. (Stat. Müller.)

(c) Arted. Gen. Pisc. p. 82. og 110.

(d) Den er henført til den 4de Klasse, som indeholder hans Pisc. Abdominales. Faun. Suecicæ Edit. alt. p. 121. No. 344. S. v. Syst. Nat. Edit. XII. p. 501.

(e) I hvilken Hensigt man behage at sammenligne *Batrachum Kleinii*, *Miss. V. T. 4. f. 7. 8.* *Aspredinem Linnei*, *Amœnit. Acad. Vol. I. p. 593. T. II. f. 5.* og *Calychthytidem p. 599. T. II. f. 1.* med vores Malle.

(f) Gronov. Zoophylac. Fasc. I. p. 107.

sig, at bifalde hans Inddeeling, der synes endog naturligere end Kleins (g).

Iblandt dem, som i forrige Seculo have talt i Besynderlighed om Wallen, findes og vor berømte Ole Worm (h). Og 1685 har allerede Casper Bartholin, tillige med Oligero Jacobæo (i), anoteret den, hvis korte Beskrivelse er temmelig nøyagtigen affattet (k). Saa har og en Svensk, Peder Osbek, omtrent for en Snees Aar siden, gjort det samme. Men ingen af dem, eller nogen anden, saa vidt mig er bekjendt, har ladet de indvortes Deele behørig aftegne. I Pontoppidans Atlas forekommer ogsaa en Afbildning af Wallen, som er gjort efter den Figur, der findes hos Schoneveld. Kort sagt: Næsten ingen Forfatter, fra Aristotele (l) og Dioscoride af til Gouan (m) og Stenius Müller (n), hvilke have, saavidt jeg veed, sidst behandlet Fiskene i Almindelighed, har forglemt at tale om vores Wallen, hvilken og meer end paa 10 Steder sees stikken i Kobber (o). Desuagtet er der ingen, som hidtil har bemærket, at denne Fisk er forsynet med fire temmelig vidt adskilte Næsebore (p), da den ikkun er tillagt to.

Jeg

(g) Som har sat den iblandt hans Pisces branchiis respirantes. *Misc.* IV. p. 9.

(h) *Mus. Worm.* C. XII. p. 277.

(i) *Museum Reg.* Edit. Laurent, P. I. Sect. III. No. 38. T. 3.

(k) Gesnerus, i sin *Historia Animalium* (Lib. IV. p. 876. de Aquatilibus) har allerede forud beskrevet de fleste af dens Indvolde; hvoraf Mave med vedhængende Larm, og endnu et ufsendeligt Stykke, ved Fiskens Afbildning ere forestillede.

(l) *Aristot. Hist. Animal.* Lib. II. Cap. 3. pag. 222. og 226.

(m) *Gouan Hist. Pisc.* p. 157.

(n) *Linn. Syst. Nat.* Edit. Stat. Müll. B. IV.

(o) Af hvilke Kleins er, efter min Ojensomhed, det bedste.

(p) Endskjønt Schoneveld ikke nævner noget, i sin Beskrivelse om Wallen, angaaende Næseborene, sees samme dog paa den givne Afbildning betegne ikke alleene to, men alle fire, hvoraf de bageste rigtig ligne Huller, men de forreste ikke, hvilke see ud som to korte Pigge. *Ichthyolog.* p. 69. T. VII. f. 2. Og efter Gouans Beskrivelse skulde man formode, at Næseborene maatte være i Antallet afverlende: Nares *læpius solitaria*, *æquales*, *magnæ*, *distantes*, aut *mediæ*, aut *marginales*. *Gouan Hist. Pisc.* p. 157.

Jeg haver derfor stræbt, saa vidt mueligt, at følge Naturen nøyagtigere, og det saavel ved at vise de indvortes Deele, som i Henseende til dens udvortes Dannelse.

Hvad Skabningen angaaer, da haver den: Et stort, nedtrykt, fladt og glatpandet Hoved, omtrent saa bredt som Ryggen, forsynet med to Øyne, fire Næsebore, sex Samle- eller Føle-Stænger, et græffeligt Gab, og et sammensat Gjælldække.

Øynene sidde ud til Siderne, næsten i lige Linie med de øverste Føle-Stænger. De ere smaae, trinde, lidet fremstaaende, blaa-graae, ret tindrende og bevægelige. De omgives med en blakket Glimte-Hud, som imod Øyet er sort-spættet, og for største Deelen skjult under Øye-Kransen.

Imellem nys nævnte Føle-Stænger findes Næseborene, det eene Par lige oven over det andet. Det første sidder nær ved Munden, er rundagtigt, meere fremstaaende, og bevægeligere end det andet eller øverste, hvis Nabning falder større og langagtig, som en rund-endet Sprække. De to paa hver Side aabne sig i en fælles Gang, som fører til den egentlige Næse-Hulhed.

Føle-Stængerne ere syledannede, ulige lange, og bevægelige. De to sidde ved Mundvigen i Over-Rjæben, de fire under Hagen. Første ere bagtil fladagtige, vel dobbelt saa tykke, langt stivere, og fire Gange længere, end sidste. De række over Bryst-Finnen, have et mærkeligt Led, ved hvilket de bevæges til tre Sider, og saaledes rundt om, undtagen lige fortil. Af dem under Hagen ere de bageste de længste. Alle hænge slappe som Forkængninger af Huden.

Munden er buttet, meget stor, en fuldt saa bred som Hovedet. Rjæberne gandske korte. Den øverste gaaer i eet med, eller er en Afstamning af, Vand-Beenet, og findes lidet kortere end den underste, hvilken eene kan bevæges.

I Mundvigerne ligge to anseelige Folder, tjenende til at gjøre Gabet desto større.

Mundens Huulhed er besat med nogle tusinde hvasse, korte, og lidet krogede, Tænder. Nogle af dem sidde radviis strax fortil i Dver- og Under-Kjæben; andre ere samlede i sex adskilte, lidet forhøjede, Hobe, hvoraf tvende sidde i Ganen og fire i Svælget, nemlig to oven og to neden til, lige imod hinanden. Tænderne deri ere saa løseligen befæstede, at de lade sig, ligesom Tænderne i Kartter, bevæge frem og tilbage.

I de Rum eller Furer, som findes imellem disse Tand-Hobe, især dem, der ere imellem Dver-Kjæben og Ganen, sees en utallig Mængde smaa gryndannede Kirtler, gjerne skjulte under en klæbrig og klar Slim, som de udgyde og forsyne Munden med.

En egentlig Tunge har den ikke (q); med mindre man i dens Sted vil antage Gjællernes Grund-Beens forreste Punt, som, lidet opløstet, ligner en buttet eller affumpet, klostet, bruskagtig Tunge, der i sit rette Leje ligger dybere end Under-Kjæben, og udfylder gandske dens Huulhed.

Gjælldækket er ligesom deelt i to, fortil i eet sammensøjede. Ethvert bestaaer af 15 krumme Straaler, og tvende tynde, brede, ulige dannede Skildter, hvilke sidde oventil ved Siderne. Det bageste er størst, og ligner Skulderbladet af et Lam. Straalerne ere bøiede ud ad, og blive fortil alt kortere og kortere.

Opløstes Gjælldækket, sees Gjællerne, en ulige halv-cirkelformige Krands, til hver Side fire.

Kroppen er stærk og meget føer, omtrent saa bred som Hovedet, to gange længere end dette, ved Bryst-Finnerne vel saa tyk, men, hvor den ender ved Gatboret, mister samme omtrent en fjerde Deel af sin Føerlighed.

Bugen

(q) Hvilket Conr. Gesner og retteligen haver bemærket. l. c.

Bugen er nedhængende, tyk, indkneben imod Gatboret, som sidder tæt oven ved Egge-Gangen, hvilken, i Form af en langagtig Borte, rager temmelig frem.

Sporen er næsten dobbelt saa lang som Kroppen, hvis bageste Tykkelse og Bredde den i Begyndelsen har, men siden efterhaanden aftager; da den ved Spor-Finnen bliver smal, næsten som en Hal-Quabbe, og der neppe beholder $\frac{1}{30}$ Deel af sin Bredde, med $\frac{5}{8}$ Deel af Tykkelsen.

Langs ned paa begge Sider af Kroppen og Sporen løber en mørk Linie, som deeler dem i to.

Iblandt Finnerne findes trende enkelte og to parrede. Til disse hører Bryst- og Bug-Finnen; til hine Ryg- Gat- og Spor-Finnen.

Bryst-Finnerne sidde nær ved Gjælldækket. Enhver af dem har 15 Straaler (r), hvoraf den forreste i Størrelse, Stivhed og Styrke, langt overgaaer de andre. De føre og fortil en liden saugdannet Straale (s), som med de øvrige 15 er bruskagtig.

Bug-Finnerne findes i Nærheden af Gatboret, knap halv saa store som Bryst-Finnerne. De indeholde 12 til 13 Straaler, af hvilke den forreste tildeels ligner i Styrke Bryst-Finnens.

Ryg-Finnen er meget liden, kortere end Bug-Finnerne: Har ifflum 4 Straaler, og sidder ligesom indtrykt omtrent midt paa Ryggen i en liden Fordybning.

S 2

Gat-

(r) Paa høyre Side fandtes 17, ligesom der og i Bug-Finnen paa samme Side var en Straale mere end i den venstre.

(s) Denne er ikke saa kjendelig, at den kan falde i Døynene, uden saa er, at man med Flid udstrammer Finnen, og adskiller Straalen fra sin nærmeste. Desuagtet behøves dertil Forstørrelses-Glasset til de smaae, hvilket ikke er brugt ved Afbildningen; des aarsag sees ey heller derpaa denne Straale, som egentligen kommer tilsyne ved Finnens anatomiske Betragtning.

Gat-Finnen er desto anseeligere: Den strækker sig fra Gatbo-ret til Spor-Finnen. Har 90 Straaler. Er fœrere, langt meere kjødet, og langs ned forsynet med en ophøyet bred Strime, som gjør den oventil endnu tykkere.

Spor-Finnen har 18 Straaler: Er noget tyndere, men to Gange længere, end Gat-Finnen, med hvilken den er sammensøyet.

For Resten er den gandske glathudet eller uden Skjæll (t), i hvis Sted den er forsynet med en tyk, klar, og sey Slim. Dens Grund-Farve er hvidagtig, fornemmelig paa Bugen, overalt sort-blaa-plættet. Plætterne ere uden Orden, eller vis Figur og Størrelse, strøede iflæg. I samme sees igjen utallige mørkere Plætter indstrøede. Hovedet ovenpaa er næsten heel mørk-blakket. Mittel-Linien, Gat- og Spor-Finnen, falder mørkest.

Saaledes har jeg fundet denne Fisk dannet. Bedlagte tvende Afbildninger vise dens fulde Skabning. Størrelsen er just i alle Henseender det halve af Originalens. Samme er fanget i Sorøe Søe, det eeneste Sted, man veed at den nu (u) falder her til Lands. Sammesteds, saa og der i Tule-Søen, er før og siden fanget dem af næsten 3 Allens Længde og 100 Punds Vægt; men langt større skal den findes andre Steder (v).

J

(t) I det mindste er den det for det bare Dye; thi igjennem Forstørrelses-Glasset har jeg en betraget Slimhuden, som mueligen kan ligne Malens, der skal indeholde en Art usynlige Skjæll.

(v) Det maatte da være, at den Fisk, Hans Lönborg taler om i sin Beretning om Skanderborg 1727, og kalder Stor-Hovedet-Kunde, har været Malen, om hvilken der tales saaledes:

” Stor-Hovedet-Kunde, som ey let
I andre Lande findes,
Hvo som dens Lever agter ret,
Er stor, om jeg ret mindes.
Man derfor om den rime fand,
Og gammel Sagn fremsføre:

Det siges og af hver en Mand,
Som Tungen veed at røre:
At Brasen-Tungen, som er sød,
Og Kunde-Lever lavet,
Har bygget Skanderborg saa rød,
Det er en Konge-Gave.”

(v) Hos anførte Forfattere sees, at der gives dem, der ere over 4 Alen lange; og i Forhold derefter har og Vægten været.

I Sverrig forekommer Malle i adskillige Søer (x); hvoraf det er at formode, den vel og maae findes i Norge. I Elben er den: Saa og i de fleeste anseelige Europæiske, Asiatiske og Africanske Floder. Og, da den ligeledes, efter Gronovii Beretning, horer hjemme i America, bliver samme en Beboere af den heele os bekjendte Verden.

Der er altsaa vel neppe nogen Tvivl om, at jo vores Malle, endskjønt den nu, efter de fleestes Beretning, ikkun skal findes i Færst-Band, tilforn, om ikke endnu, tillige har været i Havet; Hvorfra den, som adskillige andre Færst-Bands Fiske, haver søgt Floderne, og deri funden et behageligere Opholdssted. Hvilket er bekjendt, at endeel Fiske fra Havet, fornemmelig for deres Afkoms skyld, en Tidlang gjøre. Thi, endskjønt der berettes, at Malle ved Biskop Absalon, eller maaskee ved Munkene, i fordum Tid skal være hentet fra Tydskland, og sat i Sorø Sø; er det dog en umueligt, at den selv fra Havet er kommen derhen igjennem de Slaer, hvorved ommeldte Søer endnu med Havet have Samqvem, og hvilke i de ældre Tider have været langt anseeligere end de nu ere. Og samme Beskaffenhed findes og ved de fleeste Floder, hvori den opholder sig. Kentmannus, i sin Beretning til Gesner, og Sperlingius (y) ere de eeneste jeg veed, som meene, at den lige saavel opholder sig i salt som færsket Vand.

Den er, som bekjendt, en Kob-Fisk, og det af det graadigste Slags. Selv Gjedden og Aborren, uagtet sidstes hvasse Finner, ere fundne af anseelig Størrelse saavel i smaa som store Soranske Malle's Bug (z); men aldrig, saavidt man veed, noget Land-Dyr; hvilke dog, indtil Mennesket selv, efter Plinii, Gesneri,

(x) I Södermanland i Døven, og i Öven Hund. I Ostgothland i Kirke-Sognet Skärsve. I det Calmariske i Skvinge Sø; saa og i Slaane. l. c.

(y) Sperling. Zoolog. Lib. 5. cap. 5. p. 404.

(z) Desaarfsag skal det og være blevet til et Ordspog i Böhmen: Piscis pisci præda; at Siluro omnes.

og fleeres Beretning, af denne Fisk angribes og fortæres. Den maae altsaa paa andre Steder være meere grum og dristig end hos os; hvortil Mangel paa dens rette Føde noget nær er Marsagen. Men, da den ved Sorø finder nok for sig af sit eget Elements Beboere, skjøtter den vel ikke om at vove sig til dem, der leve i et fremmedt.

I Henseende til dens Graadighed vil man paastaae, at den til visse Tider er umættelig, til andre igjen at kunne faste. Sidste har jeg erfaret ved den aftegnede, som levede i det mindste i 3 Dage, inden den nød noget af det forelagte Suur-Brod, hvoraf den omfider aad dagligen nogle faa Stykker, af omtrent 2 til 3 Lods Bøgt (aa). Og at den i sit Slags er en vældig Jæger, som fortærer sin Fangst, kan sees deraf, at man i Maven paa dem af 6 til 7 Qvarteers Længde har funden 40 til 50 forskjællige smaa Fiske, hvoraf dog nogle Gjedder skal have været over en halv Allen lange. I min fandtes ikkun 19 (bb), de længste af 10, de mindste af 5 Lods Bøgt.

Den skal ellers, ligesom Alen, være begjærlig efter all slags Madse, saa at den derefter undertiden vover sig ind i Kuserne, hvori findes denne Løkkemad.

Den elsker Selskab, og sees derfor sjælden eene; men flere end tre til fire, omtrent af lige Størrelse, har man ved Sorø en bemærket samlede. Og saaledes foregives de i Fællesskab at følge og sammendrive de flygtende Fiske, indtil de, sikke paa Byttet, under eet med aabent Gab i en utrolig Besvindighed fare omkring, angribe og opsluge samme.

Til

(aa) Denne Fisk holdt jeg levende over i 14 Dage. I nogle deraf opholdt den sig i salt Vand, som i Førstningen blev blandet med stærk.

(bb) De laae i den fuldkomneste Orden jævnsides samlede i et Bunt, saaledes at Hovederne og Sporerne berørte hinanden vinkelviis. Af de yderst lagte Fiske var Kjødet paa den Side, som berørte Maven, fordøjet, saa at denne havde virket paa Beenene, hvis Spidser paa en forunderlig Maade vare bag fra for til og ind ad ombøjede, saaledes at de ey kunde bestaae paa dens Sider.

Til sin hastige Fart bruger den fornemmelig Sporen, ved hvis slangeformige Bevægelse og snelle Slag den, som Alsen, vrikker sig frem. Derimod, naar Gangen er langsom, betjener den sig fornemmelig af Bryst-Finnerne, som verelviis understøttes af Bug-Finnerne; da Sporen ikkun af og til med Langsommelighed gjør sine Slag. Ryg-Finnens Nytte synes fornemmelig at bestaae deri, at Fisken gaaer lige paa Bugen, uden at hælde til enten af Siderne; og er ikke at ansee, hvilket nogle ville, som Roret i Skibe.

Formedelst sine bruskagtige Ryg-Been kan den let snoe og dreje sig til alle Sider, endog i et snævert Rum, og med en særdeles Behændighed skide sig igjennem Rørene, uagtet Kroppens Føerlighed synes at gjøre det heel vanskeligt. En Lykke for Fiskene, den søger, at den ved sine hæftige Bevægelser og voldsomme Udfærd sætter Bandet i Oprør, hvorved dens Nærværelse forraades.

Famle-Stængerne ere i en idelig Uroe, fornemmelig Over-Rjæbens, som synes alleene at lystre Villien, hvortil deres Bygning gjør dem langt meere skikkede end de fire øvrige, hvilke uden Tvivl, skjønt i mindre Grad, besidde samme Evne. De første ere den meste Tid vendte tilbage, saaledes, at de i deres Stilling med Hovedet og Kroppen udgjøre en Vinkel af ongefær 40 til 50 Grader. De kunne ellers og bevæges heel ud fra Siderne, saa og ovenfra ned ad, og i en halv Runding; men ikke gandske bag fra for til. Hvilket og synes at ville have været overflødig; da Synet og Lugten der holde den Bagt, som de øverste Famle-Stænger bag, og de nederste unden til, er overdragen.

Nogle have ellers paastaet, at de øverste Famle-Stænger vare Redskaber, hvorved Fisken fattede og førte dens Fangst til Munden (cc). At dette er falskt, sees ey alleene af det nylig anførte,

---

(cc) Barbis extensis & contractis Pisces vorandos ori eum admovere. Gesn. l. c. Dette har Gesner efter andres Sigende anmærket.

førte, men og af den heele ud- og indvendige Bygning, som vidner noksom, at i dem skjules en vis Sands. Hvilket fornemmelig bekræftes ved de anseelige Fole-Strænge, der udstamme lige fra Hjærnen, og strække sig ud til deres yderste Spidse; som en anden Gang ved den anatomiske Betragtning nyere skal vises (dd).

Den opholder sig den meeste Tid af Aaret paa Dybet, helst hvor der er meget og løst Mudder. Man bliver den sjælden vaer, førend hen i April, og er det rart, at den holder sig oppe i Vandet længere end til August. I de varme Sommerdage sees den ofte tæt oven ved Overfladen, helst naar Støv-Regn falder. Skitner Solen alt for varm, søger den at skjule sig, fornemmelig Hovedet, under Nakanne-Bladene, eller og imellem Rørene. Og paa den Tid skal den være dorff og døsig, saa at den let kan overraskes og fanges, især Hummen, som kort for Lege-Tiden altid findes imellem Rørene, hvor man paaftaaer at den kaster Ravnen, for hvis sikke og bequemme Leye den siges forud i Mudderet med Sporen at bore et Hull, hvori Yngelen en Tidlang forbliver.

Ingen Fisk skal elske sit Ulfom (ee) høyere end Malleren. Hvilket sluttes deraf, at de unge, som holde sig klyngeviis samlede, omgives og ligesom bevogtes af endeel gamle. Desuagtet drives, efter Sigende, andre Fiske af saa hæftig en Begjærlighed til disse unge Maller, at de, for at mætte sig paa dem, ikke slyge den overhængende Fare, som de underkaste sig ved at angribe dem. I Mangel af at vide anden Marsag, skulde man troe, at det lykkedes dem; da Malleren i Forhold til de øvrige Fiske, som falder i Søse Søer, findes overmaade sparsomt, uagtet den, formedelt Ravnens Størrelse, synes at være lige saa, om ikke meere, yngelsom end de. Saa vitteligen kjendes og heri Forsynets Omhyggelighed
og

(dd) Hertil ere allerede nogle Tegninger færdige; men formedelt at den Fisk, som en Tidlang var brugt til Undersøgning, blev bedrevet, og jeg siden ingen har kunnet faae igjen, er dette Arbeide indtil videre efterladt.

(ee) Som Hannan især skal bevogte. Ælian. edit. Gronov. Lib. XII. cap. XIV. p. 658.

og Baretægt over de svagere, hvis Bedligholdelse tildeels beroer paa hines forholdsmaessige Ødelæggelse.

Man meener, at den bliver meget gammel, i det mindste paaftaae Fiskerne det ved Sorøe, hvor der tales om ikke mindre end 100 Aar. At slutte fra Størrelsen, som de unge Maller i et Aar opnaae, til den, de ældre og største, som der ere fangne, have havt, er det at formode, at samme vel kan opnaae en temmelig Alder, men hvor høy, vil være vanskeligt derefter at bestemme.

De pleye at fanges kort for, eller strax efter, St. Hans-Dag. Dog kan det undertiden og indtreffe, at der paa andre Aarets Tider, vel og om Vinteren, kan faaes en enkelt; men da tages den paa Dybet.

Den almindelige Maade at fange dem paa, er ved Krogen, som egentlig dertil udsættes, forsynet med gamle Fiske eller halvraadent Kjød. De sinaa faaes somme Tider i Hale-Kurvene eller Kræbse-Tellerne; ligesom de af maadelig Størrelse undertiden besnaeres i Brasen-Toverne.

Den er uden for Vandet næsten saa senlivet som Alen. Omgivet med vædet Græs have nogle levet over i 24 Timer (ff). Død gaaer den, formedelst sin overmaade Fedme, hastig i Forraadnelse.

Endskjønt den hos os er rar, og des aarsag alleene bestemt for det Kongelige Bord, skal den i Barbariet være almindelig; ligesom den og skal sælges blandt andre Fiske paa Torvet i Constantinopel, og nogle Steder i Italien (gg).

Da

(ff) Man vil endog have bemærket, at Maven, efter at den har været udtagen, har havt Bevægelse over i en Dags Tid. Ephemer. Nat. Curios. Decur. II. A. VII. Obs. 40. p. 81. See og Gesn. Hist. Anim. p. 873.

(gg) Dette har Herr Agent Areboe forsikret mig.

Da den ingen Skjæll har, maae Jøderne ikke nyde deraf. Og, sandt at sige, tabe de lidet derved: Thi, efter min og fleeres Smag, er dens Kjød just ikke det behageligste (hh), langt mindre, formedelst dets trannede Fedme, det fordøjeligste eller sundeste. Skal det nydes, bør Fedmen først for største Deelen aflaaes, hvilket derefter igjentages med Tilføitning af Wiin og adskillige Krydderier; hvorved det da tildeels mister Bammelheden. Det forstaaer sig selv, at det i Forvejen ved en passelig Saltning maae være tilberedet (ii).

En Fisk, som denne, kunde, efter de fremfarne Tidens Lærkemaade, ikke andet end besidde besynderlige Egenheder. De, Tobias Fisk besad (kk), ere bekjendte. Sandtes samme end hos Malleen; vilde nogle deraf i vore Tider, da de onde Plander synes mindre at plage os, end Menneskene selv hinanden, være gandske unødvendige. Alt Skindet, som Tyrkerne siges at bruge til Trommer, i Hensigt til Virkningen det har, ved sin Lyd at skrække Fienden, skulde være kraftigere til slikt Brug end Kalveskind, er lige saa troværdigt, som at dens Rygrads Mære (Aorta) er giftig. Det eeneste af alt det Underlige, man har berettet om samme, som er værdt at anmærkes, er Baldens Nytte imod Borter, saa og i Djen-Svagheder, som uden fra ved skarpe opløsende Midler kan hæves (ll). Lyster nogen at vide meere herom, findes det hos anførte Forfattere, fornemmelig Gesner, Bochartus og Franzius, omstændeligere antegnet.

(hh) Der er ellers, i den Hensigt, megen Forskjel paa en ung, middelaldret, og gammel Malle; da sidste langt fra ikke er saa velsmagende som begge første. Hvilket de Gamle og have lagt Mærke til: *Minores lautos esse, majores non.* Gesn. og Franz. l. c.

(ii) Man vil, at den ved Saltning skulde kunne gjemmes lige saa længe, som saltet Sild, og længere.

(kk) Tobias Dog c. 6. v. 9.

(ll) Plin. Natur. Hist. Lib. XXXII. Tom. II. p. 590. Edit. Harduin. fol.

